

Budapestre vonatkozó újságcikkek

Szerző: *Rédey Károly*
Cím: *Szent István Királyi palotája Óbudán*
Forrás: *Hetzeti Újság*

hsz (Hely) *1942 VIII. 25.* (Idő) (Köt. v. füz.) (C)

Osztályozás

Tárgy: *725.17*
Hely:
Idő: *"1942"*
Személy:

Szent István királyi palotája Óbudán

Feljegyezték a krónikák, hogy I. István már édesatyja, Géza fejedelem életében is rajongója volt Budának. Legkedvesebb szórakozását abban találta, hogy végigjárta a dunamenti községeket és Esztergomtól Budáig mindenütt jól érezte magát. Amikor a fejedelmi család felvette a keresztséget, a behívott német és olasz hittérítő szerzeteseket, a nép között a fejedelemfi kalauzolta és ismertette meg a magyarok nemzeti tulajdonságait, szokásait. István lelkesen foglalkozott Krisztus tanaival és a római egyház megkedvelésével. Mikor II. Sylvester pápától megkapta a királyi méltóságot, azt nemcsak mint „rex justus”, hanem mint „vicarius Christi” is gyakorolta. Ezen a jögon rendelkezte el, hogy minden tiz község tartozik egy templomot építeni és fenntartani.

István a római Aquincum egy részén és onnan dél felé tisztán magyar keresztény családokat telepített le s részükre a latinok visszamaradt falmaradványaira épített házakat s a falut, „Istvánfalvát”, körülkerítette. Kedveltjei társaságában érlelődött meg benne az az elhatározás, hogy Budán királyi lakot emeltesse magának, már azért is, mert a dombtetőn álló Etelvára szűknek bizonyult. Hieroteus görög szerzetes szerint a királyi lak elég

nagy terjedelmű volt és német iparosok emelték, akiket István felesége, Gizella, hozatott Bajorországból.

A kőpalota a mai óbudai katolikus egyház közelében nyugati irányban állt. A monumentális, tornyos épületben kápolnát is rendeztek be. Gizella királyné, fia Imre herceg és nevelője Gellért csanádi püspök állandóan benne éltek, István azonban Etelvárában is tartott udvart, mert külföldi vendégeit, annak a hegytetőn fekvő impozáns volta miatt rendszeren ott szállásolta el. A szent király utódai is felváltva lakták a két palotát.

Egyedül II. István tartózkodott állandóan az újabb királyi lakban, amit igazolnak onnan keltezett oklevelei és Péter pecsétőr, budai prépost leírása a királyi család szép karácsonyi ünnepeiről. II. Endre alatt zajos volt a királyi lak. Gertrud királyné fényes udvart tartott s gyakori látogatóinak, meráni honfitársainak tiszteletére egymást követték a nagy lakomák. A palotában adta át II. Endre és felesége, ezüst bölcsőben a kis Erzsébet hercegnőt, Lajos thüringiai gróf követeinek, akivel a parányi királyleányt eljegyezték. A kelengyét szakérszámra vitték el. Montalembert, magyarországi szent Erzsébet életirója jegyzi, hogy amit a magyar gazdagság és a német és olasz

művészi ízlés alkotni képes volt, az mind feltalálható volt a kelengyében. IV. Béla 1234-ben ott bucsuzott el az Ázsiába induló dömés barátoktól és indította utnak Julián pátert társaival, magyar véreink felkutatására. A barátokat a király parancsára Károly lovas óbudai bíró a határig kísérte. IV. Béla és felesége Mária görög királyleány, gyermekeikkel együtt igen jól érezték magukat az óbudai királyi lakban. A nagyböjt alatt egyedül az elmélkedéseknek éltek s mindennap eljártak a közeli szent Péter és Pál prépostsági egyházba. Rogerius szerint 1241-ben a király a palotában tanácskozott az ország nagyjaival a fenyegető tatárveszedelem elhárítása felől.

A mongol hadak tönkretették Szent István óbudai lakát. Mikor IV. Béla Klissából hazatért csupán égnek meredő falakat talált s Etel vára is alaposan meg volt rongálva. Amíg a pestujhegyi vár a nyulakszigeti királyi lak felépült, Béla és családja az ideiglenesen rendbehozott Etel várat foglalta el.

Kilencven esztendő pergett le a történelem orsóján, amely idő alatt az óbudai fejedelmi lak romfalait benőtte a moha, a dudva és ellepték a bokrok, a cserjék. A lakosság kegyelettel őrizte a mult maradványait, mintha sejtette volna, hogy azok ismét életre kelnek. Be is következett.

I. Károly felesége, Erzsébet királyné, a Visegrádon lefolyt Zách-tragédia után, 1331-ben megfogadta, hogy lelke üdvösségére a ferences minoriták számára kolostort és templomot alapít. XXII. János

pápanak azonban, a jóváhagyó bullában több kikötése volt, amelyek felett a királyné sokat gondolkodott. Az építkezést megkezdette, még pedig Szent István óbudai királyi lakának helyén a romfalak és a még elég magas toronymaradvány felhasználásával, nagyobb területen. Mikor az építkezés már igen előrehaladt, 1334-ben úgy döntött, hogy alapító levelét megváltoztatja és nem a férfi, hanem a ferencesek női rendjének, a Klarissáknak ajánlja fel a kolostort és a templomot. XII. Benedek pápa hozzájárult a módosításhoz. A zárda csakhamar megelénkült. Az apácák első települési helyükről Nagyszombatból jöttek Budára. Erzsébet királyné és fia I. Lajos birtokok adományozásával és alapítványokkal biztosították a szerzetesnők megélhetését. Az anyakirályné minden nap meglátogatta a kolostort, együtt, étkezett az apácákkal és minden vallásos ügyet megvitatott velük. Még halálában is közöttük kívánt lenni, ezért 1380-as végakaratóban értékes kincseket hagyományozott a rendnek mise-alapra és kifejezte abbéli óhaját, hogy földi maradványait a templomban levő Krisztus szent testének kápolnájában helyezték örök nyugovóra, nővére, Kunigunda mellé.

A templom az egyházművészet egyik legszebb alkotása volt. Ranzanus és Fortlameri pádovai ferences generális, mint bámulatos műről nyilatkoztak róla. I. Lajos is el volt tőle ragadtatva, amint azt egyik 1355. évi okiratában kifejezi Ugyancsak remekműnek tartotta Zsigmond ki-

rály is, akinek kifejlett műérzéke volt és rajongani tudott a szépért. A király sokszor fordult meg a templomban és a Klarisszákat különféle kiváltságokban részesítette. Zsigmond második felesége, a szép Borbála, odajárt büneiért vezekelni.

A mohácsi vész után az apácák Pozsonyba menekültek, óbudai kolostorukat és templomukat pedig a török felégette és kő kövön nem maradt.

Hogy hol állt Szent István palotája és a fölé épült Klarissza-kolostor és templom, már megállapítást nyert. A jelenlegi Calvin-utca 4. szám alatt! Midőn a református lelkészi lak építésének földmunkálatai folytak, egy torony alapfalai kerültek felszínre. Találtak továbbá vörös és fehér márvánnyal borított

faltöredékeket, oszloptöredékeket és csiszolt vörös márványpadokat. A kalapos király idejében emelt református templomot tehát a régi királyi lak, majd kolostor romjaira emelték. Ha majd a jövőben, amint tervben van, a reformátusok egy távolabb helyen új templomot építenek, a mostani lebontása alkalmával értékes archeológiai emlékek felfedezésére nyílik alkalom.

RÉDEY REZSŐ